

РЕЗИЮМЕТА

на научни публикации на **гл.ас. д-р Илко Недев Тодоров** за участие в конкурс за академична длъжност „доцент“ в област на висшето образование

3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление

3.1. Социология, антропология и науки за културата,

научна специалност „Социология“ (Социология на града и общностите),

обявен за нуждите на катедра „Философски науки“ при Икономически университет – Варна (ДВ, бр. 62/29.07.2014 г).

I. МОНОГРАФИИ

№	Заглавие и резюме
7.1	Тодоров, И. Градът и социалното време (Варна 2013) , Варна, Стено, 2014.

Връзката между социалното пространство и социалното време е важна и интересна за социологията. Разкриване на взаимодействието между тези две форми, чрез които съществува социалността, е цел на настоящата монография. Изследователските задачи се осъществяват в две посоки. Първата, представя същността на двата феномена “време” и “пространство” в теоретична социологическа проекция. Втората, представя подхода, организацията, инструментариума и резултатите от емпирично изследване на взаимодействието между социалното време и пространство в живота на град Варна през 2013 година.

Социалното време се разглежда като съществуващо или възникващо във връзка със съвместния живот на хората. По тази причина, този вид време има своето битие в наличната сумарност на събитията и дейностите на хората в определен момент от съществуването, функционирането и развитието на обществото и неговите социални системи на различни нива. Изходен пункт за предпочитания и прилаган системен подход към явлението, са човешките дейности. Прави се извод, че социално е времето, в което човешката активност, при взаимодействието с други хора, създава условия за съвместен живот или продукти на този начин на живот.

Акцентира се, че времето, като реалност, не може да се отдели от процесите протичащи в природата и от дейностите на обществото, тъй като е техен вътрешен признак (времето е в нас ...). Макар, че това свойство на времето са проявява като подреденост на човешка активност, този порядък не е статичен, защото е начин да се осъществява социалното възпроизводство на човешкия живот. Обвързването на времето с човешката дейност, позволява да се направи заключението, че самото време е продукт на дейността (ние сме във времето).

Способностите на всеки човек да усвоява времето се проявяват най-вече в уменията да се изпълняват социалните роли, чрез които индивидът съумява да се впише във времето на своята епоха. Възможността за избор “кога и как” да живее, остава на разположение на всяка личност, през целия му живот. Той може, според ситуацията, да анализира и да избира социалното си време или дори да бъде в няколко времена едновременно. При този анализ е важно да се има предвид, че предпочетенният модел на живот ще определя неговото поведение, както стереотипите на човешкото поведение определят модела на времето, в което се живее.

При теоретичния анализ се обръща внимание, че социалното време има и

своите локални измерения. Системите за локално време са динамични и променливи явления, като зависят от различните човешки съвкупности, които ги създават, но също така и от тяхната функционалност и действия. Тези системи подлежат на изследвания и измервания, както се прави с Варна.

Времето и пространството заедно са фактическите граници за възможността хората да живеят и работят съвместно. Прилагането на социологическия подход към връзката “пространство – време”, дава възможност двете основни понятия да бъдат разгледани като многомерни по съдържание и характер. Неразделността на двете понятия при теоретичния социологически анализ става възможна, главно чрез придаването на връзката им на определен социокултурен смисъл, тъй като действеният аспект извежда на преден план начина на живот на хората, на събитията в него и постигнатите резултати.

Обръща се внимание на обстоятелството, че от гледна точка на социологията на града, всеки урбанизиран обект в своето битие е единство на социално пространство и време. Най-яркият пример за структуриране на социалното пространство е градът. Градът се ражда от субективна идея, постепенно натрупва в своите граници индивидуални и групови преживявания и чрез този социален механизъм се трансформира в обективната същност на едно особено поле, където се извършва взаимното проникване на социалното пространство и времето. В аспекта на своето развитие градът постепенно демонстрира следните важни индикации на цивилизационно развитие: социокултурна хетерогенност; стремеж към разнообразие и иновативност; поява на личностно измерение на пространството за живот.

Социологията на града може да осъществи различни подходи в опита си да изследва урбанизираното пространство. Един от тях, на който обръща особено внимание монографията, е разработената в българската социология “концепция за социологическата система”. Специфичното за социологическата система е, че в нейното съдържание се включват разнокачествени елементи в лицето на различни обществени явления, свързани необходимо и намиращи се в постоянен процес на закономерни взаимодействия. Като реалност, градът по своята същност е системна даденост и една от пространствените форми за съществуване на общество. Създателите на концепцията за социологическата система, при разглеждане на въпросите за разновидностите на обществените явления, при които тя може да се прилага, сочат, че като социологическа система може да се интерпретира дори отделно селище. Но теоретичният анализ прави извод, че въпреки обществото и градът да са безусловно свързани, все пак те не са идентични, нито по съдържание, нито по предназначение. Прави се извод, че буквалното пренасяне на социологическата структура на обществото в този обект едва ли е възможно и нужно.

Изследванията във Варна, през 2013 година се осъществяват на методологическа основа, която позволи едновременно прилагане на идеи от структурнофункционалния и феноменологичния подходи към града. Не става въпрос за елементарна теоретична компилация, а за осмисляне и внимателно използване на познавателния принцип за единство на обективното и субективното в обществения живот. Структурният функционализъм е категоричен в зачитане ролята и значението на обективните дадености в действителността. В същото време, присъствието на субективното до обективното е закономерност, произтичаща от човешката природа. Като възприема заобикалящата го реалност, всеки от нас формира своето отношение към нея и много често действа воден от този тип свои оценки и дори настроения.

В обективен порядък, при изследване на града като социологическа система, за елементи на неговата социологическа структура са използвани сферите на материалния живот, духовния живот, управлението, индивидуалния и социалния

живот на населението. В съответствие с традициите и основните идеи в концепцията за социологическата система, дейностите на населението на града, отново са първичните звена, чрез които се изяснява същността на посочените структурни елементи. В социокултурен план обаче, понятието живот включва не само дейностите, които индивидът или групата осъществяват, а и отношението към постигнатото на практика. Когато индивидът оценява живота си, той има предвид какво се случва с него “тук и сега”, т.е. пространствените и времеви параметри на живота, който той или семейството му живее. Акцентира се, че използваните елементи в социологическата структура на града, отговарят на най-важния критерий за съдържанието на категорията. Поотделно и заедно във връзка, те са необходимите и достатъчни елементи, за да възникне и съществува социологическата система град.

При избора на подходите за изследване на Варна, съществена роля има сложната интегрална същност на този град, която се проявява в закономерни структурни взаимодействия, наподобяващи на тези между основните сфери на човешката дейност в обществото. Използваният социокултурен подход към връзката време-градско пространство, също въздейства за прилагането на интегриран подход в изследванията на града, при което определящи се оказват два аспекта. Единият е този за научните основи, които следваше да се използват, а другият – за съдържанието на научния продукт, който се очакваше да бъде създаден. Интегрираният подход при изследванията работи особено добре в градския контекст и на конкретно място. Този подход и оценките, които той дава на социалната действителност, търсят представителност на всички видове елементи от изследвания обект, като тук не е толкова важен количествения аспект на тази представителност. Важното е да не бъде пропуснат определен вид елементи, което ще доведе до липса на качество в обобщаващата оценка при изследването. Обект на изследванията е пълнолетното варненско население, а предмет – социологическата системност на града, в лицето на петте сфери на обществен живот, изграждащи социалното цяло и отношението на гражданите към най-значимите социалните факти в селището за една година.

Изследваните пет сфери на обществения живот на града са диференцирани на 16 области на човешки дейности и събития, които формират цялостния обществен живот в града. За сферата на материалния живот, като съставни области на дейност в града (съответно типологични групи от идентични по характер събития), са използвани икономиката и архитектурата (и благоустрояването). Сферата на духовния живот е структурирана чрез три съставни области на обществения живот. Това са културата, висшето образование (и науката) и религиозният живот. В сферата на индивидуалния живот на населението присъстват явления и процеси, които се осъществяват, като резултат от решение, съгласие и с прякото активно включване на индивида, като техен субект. Такива явления за изследванията във Варна са средното образование, здравеопазването, социалните дейности, работата с деца и млади хора, спорта, организацията на свободното време (и развлеченията). Онова, което състави съдържанието на сферата на социалния живот в града са традициите (и празниците), благотворителността и гражданското общество. Критерият за тяхната селекция е, че това са явления, които са осъществяват по инициатива или с участието на повече хора. В социалното управление се използваха две съставни области на обществения живот – местна власт (и политика) и обществен ред (и сигурност).

В резултат на емпиричните изследвания са налице интегрирани оценки за всяка от 16-области на живота в града. Чрез тях са получени още по-синтезираните оценки за петте сфери на обществен живот, които формират социологическата структура на Варна. И в края на този количествен преход, чрез синтеза на петте оценки за сферите, е налице най-синтетичната стойност, тази на оценката за живота в

целия град. Методологическата ценност, на получената по този интегративен механизъм оценка на града, не е количествения синтез на множеството оценки, от които е съставена. Значимото е, че в тази величина е намерило отражение цялото разнообразие и разнородност на човешките дейности, осъществявани за определено време (една календарна година) и в границите на изследваното социално пространство (град Варна). Този резултат е успешен продукт на метричните възможности на социологията относно зависимостта между социалното време и градското пространство.

По причина на използвания сложен изследователски подход, за общ интегрален индикатор относно живота в града се използва качеството на живот. В условията на живот в един град, чрез този индикатор може да се постигне оценка за благосъстоянието, за условията за живот, за нивото на жизнен стандарт, както и за отношението на хората към тези реалности. По-конкретно, в процеса на изследванията, всяка от петте сфери и съставните ги области на обществен живот получи, интегрирана количествена характеристика за достигнато ниво (качество) на развитие. Това позволи понятието “качество на живот” да прояви своята универсалност, като индикатор за състоянието на предмета на изследване в неговата цялост.

Решенията за едновременното прилагане на интегриран подход при изследванията и използване на качеството на живот, като основен индикатор за ситуацията във Варна, имат много съществен методологически принос за постигане на реално оценяване, от социологическа гледна точка. Получените резултати не са само количествено отражение на характеристики на изследваните показатели, а показват и техния прагматизъм. Последното е факт, като следствие от пряката работа с оценяващите лица. За всяка от областите на обществения живот се задават въпроси на три нива на общност. Първоначално оценки се дават за важни събитията които са се случили във Варна, следват оценки за различни съставни показатели (характеристики) на областта от дейности, към която принадлежи събитието и едва след това се пита за оценката на цялата област на живот, която съдържа предходните две нива. В този логически ред при изследваните лица се засилва търсенето на полезност, приложност, значимост на различните типове дейности в града. С други думи, в качеството на живот се отчита, чрез мнението на хората, не само дали нещо се прави, но и дали то е добро за всички (или за определена социална група). Така се получава не само регистрация на характеристиките на ситуацията, но и доколко тя прави града добро място за живот.

Втората част на монографията показва резултатите от едногодишното действие на системата (“Градски барометър”) за оценяване качеството на живот във Варна през 2013 година. Резултатите са показани последователно, като групировката им е по основните сфери на обществения живот на града и включените в техните граници главни области от дейности и отношения между населението и социалните институции. Обобщенията сочат, че използваният интегративен подход при изследване качеството на живот и произтичащите от това оценки за града, оказаха съществен методологически принос за изпълнението на изследователските задачи. Това позволи социалното време на Варна, въплътено във фактите за 2013 година, да бъде трансформирано в научен продукт.

Експерименталните изследвания във Варна, през 2013 година, приключиха с успешен отговор на въпроса за възможността да се измерва социалното време на един град. Използваният общ индикатор - качеството на живот, позволи да се апробира в социалната практика на Варна идеята за приложна социална метрология, действие което може да се използва за цели на социалното управление на града.

8.2	Тодоров, Илко Методика на изследването и основни резултати, във Феноменът „обществено мнение“ : [Монография] /Стоянка Георгиева и др. Варна : Унив. изд. Наука и икономика, ИУ-Варна, 2013. *
<p>Колективната монография е последна публикация по изследователски проект “Аксиологически и социално-психологически аспекти на общественото мнение във Варна”, осъществен от екип на ИУ-Варна в периода 2010-2012 година.</p> <p>Първа глава на монографията е изцяло издържана в теоретичен план и дава широк поглед върху същността и проявленията на феномена “обществено мнение”. Осъществен е интердисциплинарен подход към анализа на това сложно и противоречиво социално явление.</p> <p>Втората глава на публикацията “Методика на изследването и основни резултати” е същностната, тъй като изпълнява основна задача на проекта в заключителната му фаза - да изследва влиянието на социални и психологически групи фактори върху формирането и изявите на общественото мнение във Варна. Паралелно с тази основна задача се осъществява още една, а именно – целево изследване възможностите на една сравнително малка част от населението (социална група) да носи в себе си основните характеристики на мнението на селищната общност, при ситуация да представлява интересите на тази социална съвкупност.</p> <p>Съдържанието на втора глава са емпирични резултати от проведените изследвания по двете задачи. В началото е описана методиката на изследователската работа и е представена обща информация за резултати и тенденции от извършените три представителни социологически изследвания на пълнолетното варненско население, за времето на проекта. Статистически е защитен важния извод, че общественото мнение е толкова по-вярно отразено в резултатите от проведените допитвания, колкото по-висок е интересът сред участниците в тези проучвания към обществения живот в града.</p> <p>Представена е също методиката на целевото изследване, както и всички резултати, от процедурата за излъчване на “Събитие на годината във Варна”. Това изследване на група варненци (150 човека) е част от положените усилия да се констатира как работят социално-психологическите фактори върху мнението в затворена микросреда. Осъщественото изследване върху групата лица, поканени да определят най-важното събитие за Варна през годината, има експериментален характер. Според методиката на експерименталните изследвания, са представени необходимите сравнения на резултати от оценките и избора в целевата група и представителна извадка на варненското население. Направен е извод, че при конкретни сондажи на общественото мнение в града, касаещи реални социални факти, изразените позиции на хората се формират в по-голяма степен емоционално и от гледната точка на тяхното ценностно отношение към тези факти, отколкото като се ползва точна информация за тях.</p> <p>В публикацията, освен изследователски задачи се търси отговор и на съществен методологически проблем. Важно значение и място е отделено на подхода и резултатите от изследване на едно особено качеството на социологическата информацията при сондажите на общественото мнение, а именно нейната резистентност. Социологията често е критикувана публично, точно по отношение аспектите на резистентността на представяната от нея информация. В съдържателно отношение резистентност означава наличната информация, от което и да е изследване, да е носител на качества като надеждност и предвидимост, които да правят този научен продукт устойчив и необходим за цели, произтичащи от социалния живот като управление, контрол, обществен ред и др. под. Общественото мнение, въпреки, че е динамична явление, се формира и съществува закономерно.</p>	

Условията, които поддържат тези закономерности са причината за съществуването на резистентността на информацията проучване на общественото мнение.

Изследването на резистентността на информацията е претенциозна задача. Тя е решена, чрез работа в две посоки, като се търсят влиянието на обективните и субективни условия за формиране на общественото мнение и предпоставките изразените позиции да бъдат устойчиви. Работи се с представителна извадка на варненци. При анализа на информацията от направените допитвания са показани отношението на населението на града към проучванията на общественото мнение, което се оказва доста противоречиво; интереса към резултатите от такива изследвания, който се намира в силна корелационна връзка с интереса въобще към обществения живот; доверието към изследванията на общественото мнение, което също се влияе силно от интереса към обществения живот; причините за съществуващото недоверие към изследванията, при което най-критикуване се оказват медиите; ползата от социологическите изследвания, според варненци и др.

Направените изводи разкриват съществуването на закономерност, която определя, че резистентността на информацията зависи от две условия, които имат поведенческо битие. Това са нагласата на респондента за участие в изследователската комуникация и готовността му да се включи с отговори в провежданите допитвания. Получените резултати за Варна констатира повишена готовност за участие в този тип изследвания и интерес към резултатите от тях, т.е. варненци във висока степен, чрез отношението си към социологическите изследвания предпоставят съществуване на условията за наличие на резистентност при тази информация.

Друга група изследвани условия за наличието на резистентност при информацията са тези, които подсигурият предвидимост на информацията. Търсените закономерности в тази посока определят как се проявява колективното съзнание на селищната общност при възникване на общественото мнение. В емпиричен порядък са потърсени и е налична информация относно личностното отношение на потенциалните участници в такива изследвания и влиянието на социалната среда върху мисленето и представените позиции в отговорите. И при тези изследователски задачи се констатира закономерно влияние, отново в полза на условията, които подсигурият наличието на резистентност в информацията. В крайна сметка се оказва, че проучените параметри на социалната среда не нарушават сериозно възможностите за обективно представяне отделните мнения на хората, чрез общественото мнение.

Обобщаващият извод от потърсеното влияние на множество социални и психологически фактори върху общественото мнение на варненци е, че процесът на изследване и информацията, която социолозите регистрират са резистентни по произход и характер. От това следва, че на социологическите изследвания като научен подход за изследване на социалната действителност в града, може да се има доверие, а резултатите от тях да се ползват без съмнения за неточност и недобронамереност от страна на обществеността. Освен това резултатите от тези изследвания във Варна се отличават със стабилност и могат да послужат за прогнозиране на социалните процеси, подлежащи на управление и контрол.

Като допълнение на тези изводи са потърсени и специфичните психологически (когнитивни и афективни) компоненти на общественото мнение на града и влиянието на ценностите върху поведението и позициите, представяни от варненци при тяхно участие в социологически изследвания.

** Поради естеството и целесъобразността на тези резюмета, в материалите за колективните монографии, ще акцентирам главно върху работата на И.Тодоров по тях, за което се извинявам на колегите, с които сме работили заедно на всички етапи от изследванията и написването на текстовете.*

9.3	<p>Тодоров, Илко Социалният факт и отражението му в общественото мнение, в Аксиологически аспекти на общественото мнение - Варна 2010 / Илко Тодоров и др. Варна : Унив. изд. Наука и икономика, ИУ-Варна, 2012.</p>
<p>Тази колективната монография е втора публикация по изследователски проект “Аксиологически и социално-психологически аспекти на общественото мнение във Варна”, осъществен от ИУ-Варна в периода 2010-2012 година. Тя включва резултати от първото самостоятелно изследване по проекта във Варна, при което фактически се приложи специално създадената методика за теренна изследователска работа. За този период, основната изследователска задача е да се констатира кои ценности на варненци са определящи при формиране на общественото мнение в града. Екипът работи по направление на материалните, социалните и духовните ценности на съвременния човек, тъй като се прие, че в най-общ план, това са трите начала, които обезпечават човешкия живот.</p> <p>Монографията се определя като продукт от интердисциплинарно изследване, защото в проекта вземат участие специалисти от различни направления на социалните науки. Тази необходимост е налице, поради сложният и многоаспектен характер на общественото мнение. Първият материал в публикацията има предназначението да изведе социологическият поглед върху общественото мнение в града и да обоснове подхода към предметната област на изследванията.</p> <p>Общественото мнение в човешките съвкупности оценява и формира своите позиции най-вече по отношение на социалните факти в живота. В тази връзка, изследването и обяснението на социални факти е важна и сериозна задача на социологическата наука. Представени са обстойно възгледите на Емил Дюркем относно същността и значението на социалните факти в обществения живот. Анализирани са обективният процес на създаване на социални факти в живота на всяка общност, като централното място е отделено на селищната общност. Аргументиран е изследователският подход за обект на емпиричната работа по проекта да бъде прието пълнолетното население на град Варна. Предметна област на проучванията, как се формира общественото мнение на варненци, са събитията с най-важно значение за града в рамките на една календарна година. Решението за тази страна на изследователския подход произтича от разбирането, че събитията в живота на една общност могат да се разглеждат като типични социални факти, тъй като по същество те са формата, чрез която тези факти съществуват в реалността. Приемането на това решение на екипа, относно предмета на изследванията, от една страна е научно обосновано в самата публикация, а от друга страна, решението има и публичен ефект, тъй като представлява продължение на една традиция в обществения живот на града, започнала преди осем години.</p> <p>Обърнато е специално внимание, че изучаването на социалните факти, чрез общественото мнение е важно не толкова като научна процедура, колкото възможността да се получи научно знание, полезно за тези, които ползват резултатите от такива изследвания. Общественото мнение не е съждение, твърдение, теза или обобщена квалификация. Като реалност самото общественото мнение е социален факт. По своята същност, то е констатирана по изследователски път социална структура на различни позиции в обществото, т.е. подредени и количествено оценени социални групи от хора, които поддържат регистрираните позиции.</p> <p>В аналитичен порядък са представени теоретичните основи на субективистичните възгледи при изследване и анализ на общественото мнение и хората, които го формират. Определящо в тази посока на търсене е, обстоятелството,</p>	

че индивидуалните мнения, които се налага всеки да изказва, често са по повод на обекти и процеси, които не се познават достатъчно добре. Тогава се работи със символното значение на факта (събитието), съществуващо главно на ценностна основа. Това е причината в целия проект на аксиологичните страни на общественото мнение да се отдели особено внимание.

В публикацията са представени основни характеристики на общественото мнение на варненци, констатирани при предходните изследвания на тази страна на живота в града. Всички те са приети като съществени и стават елементи от научната основа, върху която се подготвя методиката за предстоящите изследвания по проекта. Тя има следните задачи : да разкрие кои групи събития се оценяват като най-важни от варненци; кои са критериите за оценка, които определят значимостта на различните събития и как се формира отношението на значимост на варненци към изследваните събития.

В публикацията са показани в сравнителен план резултати от изследванията за изминалите две години на проекта. Показани са ранговете на 16 групи събития в обществения живот на Варна, които в своята цялост позволяват да се осъществи системен анализ към случващото се в града. Предпочитанията към групите събития са анализирани чрез корелационните им връзки с критериите на избор, използвани от варненци.

Обстойно място в публикацията е отделено на дълбочинния анализ на седем от групите събития в града с най-високи стойности на оценки от общественото мнение. Предпочитанията към тях и мотивите за избора им са използвани като индикатори за качествата на варненското обществено мнение.

В следващите части на монографията се публикуват теоретични анализи и емпирични резултати от изследванията на аксиологичните аспекти на варненското обществено мнение, както и наличието на психологически фактори за подобно влияние при формиране на индивидуалните и общности позиции при общественото мнение.

Изследователската работа по проект “Аксиологически и социално-психологически аспекти на общественото мнение във Варна” включи голям брой студенти, изучаващи дисциплината “Социология”. В заключителната част на монографията са публикувани подбрани техни анализи на социологическата гледна точка върху някои от най-значимите за Варна събития през 2010 година.

10.4

Тодоров, Илко **20-те години преход във Варна : Резултати и социална цена**, в 10 книги за Варна / Отг. ред. Петър Тодоров; Ред. Апостол Апостолов и др . [Кн. 10]. 2010 и [Кн. 9]. 2009 , Варна : Морски свят, 2011 – 2012,

Монографията е резултат от изследователската работа по проект “ Динамика и тенденции в развитието на Варна за двадесетте години преход”, осъществен от екип на ИУ-Варна в периода 2009-2010 година. Обект на изследователската работа по проекта е пълнолетното варненско население, а предмет сложните и многоаспектни социални промени настъпили в живота на варненци след големите обществени промени, определяни като “преход на българското общество след 1990 година”.

При изследователския процес е осъществен системен подход, който, като се има предвид предмета на научната дейност, се оказва сложен и разнороден по съдържание. Регистрирана е голям обем емпирична информация, която в публикацията се предлага в сравнителен анализ за две социални групи от населението на града. При този анализ, вниманието основно е привлечено от стратификационните процеси и явления присъщи на двете изследвани съвкупности. Обект на изследване

са поколенията варненци от 20 до 40 години (наричани децата на прехода) и варненци над 40 години, хората, които изнесоха тежестите на времето от две десетилетия и създадоха постиженията, но и понесоха несгодите на промените.

В началото на публикацията, на анализ се поставя разминаването между научните оценки за резултатите от прехода е тези в общественото мнение на града. Тенденциите в отговорите и на двете генерации съвпадат, че преходът не е завършен и много важни социални промени тепърва предстоят. Обобщаващата оценка на варненци е, че през последните десетилетия перманентно живеем в “общество в криза”. На този социален фон, основният въпрос, с който изследователите на прехода трябва да се занимават обстойно е “Как живеем”. Има се предвид, че преходът създаде голямо личностно и социално-групово разнообразие на качество на живот, което може да се изследва. Въпросните стратификационни процеси и промени в живота на хората се отличават с четири важни характеристики, които се използват за подготовка на теоретичния модел за емпиричната част на проекта. Става въпрос за: неравенството между хората в града; новият тип съвместимост в социалното пространство; различията в мисленето и поведението на отделните индивиди и социални групи и формираната устойчивост на социалните структури и отношения при съвместния живот в града.

Резултатите от проведените емпирични изследвания и представената в публикацията информация са направени по девет вида статуси на варненци, съобразно методологичните основи на проекта. Първият изследван статус на населението е социално-икономическият. Използваните индикатори в тази посока са трудовата заетост; трудовия статус на работещите (обезпеченост с трудов договор); отрасловата заетост на работещите; местоработата (видове фирми и организации); обвързаност на труда с придобитото образование; наличие на допълнителна професионална подготовка; самооценки на работещите относно престижа на професията им и нивото на заплащане; принадлежност към професионално-трудова група; резултати от трудовата мобилност за времето на прехода; тенденции в трудовата кариера и др. При част от тези индикации се прилага темпорален анализ, като се прави паралел на ситуацията в града в началото на прехода и двадесет години по-късно, т.е. констатира се сегашната социална картина. Това позволява да се установи динамиката на социалната промяна, която по отношение на първия статус не е в положителна посока.

Вторият изследван статус е имущественият. Индикатори: фирмена собственост; дейност на фирмата; жилищна собственост; друга недвижима собственост; движима собственост; битова обезпеченост; модерност в бита; самооценка за материални статус. Обобщенията сочат, че младите варненци в мнозинството си счита, че техният материално-битов статус по време на прехода се е подобрил, докато по-възрастните не са склонни масово на подобни оценки.

Третият изследван статус е финансовият. Индикатори: източници на регулярни доходи; ниво на доходите; самооценка за финансовия статус. Отново положението на младото поколение е значително по-благоприятно от това на възрастните поколения. Направен е извод, че хората над 40 години рязко влошават през годините на промяна качеството на своя живот, именно поради липсата на финансови средства, с които да поддържат своето ежедневие.

Четвъртият изследван статус е властовият. Индикатори: възможности за властово влияние чрез професионално-трудова позиция; участие в ръководни органи; участие в политическия живот; идеологически и политически предпочитания. Обобщената оценка от изследването е, че властовият статус на варненци е доста ограничен по форми и значимост за самите тях. Изключение има

само при политическите изяви в ролята на избиратели, но във времето тази активност намалява.

Петият изследван статус е културният. Индикатори: образование; етническа и религиозна идентификация; традиционност в духовното и социално поведение; културни интереси; културно потребление; активност в духовния живот на града; творчески изяви; хоби; общуване. Като тенденция, оценките за собствената личност в духовното отношение са по-високи от тези за социалните връзки, които се осъществяват чрез културния живот в града.

Шестият изследван статус е потребителският. Индикатори: активност в семейството за осигуряване на основните му потребности; честота на потребление на основни стоки и услуги, необходими за бита и ежедневието на домакинството; стил на потребление по отношение на храненето и обличането; самооценка за потребителския статус на домакинството; дейности в свободното време; ниво и форми за отдых; финансови средства за почивка; активност и честота за осигуряване на собствения и семеен отдых. Отчетен е силният спад във възможностите за потребление (дори в някои случаи под нивата на екзистенц минимума) при по-възрастните поколения варненци, което си оценява като дисфункция на социалното време. Неудовлетворените в потребителско отношение сред по-възрастните са двойно повече от тези при младите варненци.

Седмият изследван статус е социално-демографският. Индикатори: социални структури на населението; семейно положение; обитаване на общ дом; деца в семейството; поколения в семейството; миграция и емиграция. Общата оценка е за благоприятна ситуация в града, произтичаща от съществуващите и изследвани социални структури.

Осмият изследван статус е динамичният. В тази част на изследванията и анализа се разкриват качествените промени настъпили през изминалите двадесет години в социално-класовия статус на варненското население. Работи се с девет трудово-професионални групи, които формират класовата структура на населението на града. Индикации: собствен статус; родителски статус; статус на децата; статус на семейния партньор; статус на братя и/или сестри; статус на социалната среда (колеги, приятели). За всички тези обекти на статусно проучване се прави сравнение на житейската съдба с участниците в изследването за времето на прехода. Този клас информация показва, че процесите на обществена стратификация са тясно обвързани със съдбата на най-близките в социално и емоционално отношение хора.

Деветият изследван статус е субективният. Индикатори: успех в живота; място в социалната “пирамида”; жизнени цели; жизнени планове; жизнени приоритети; жизнени очаквания. Като цяло отново е регистрирана широка “ножица” в оценките на различните поколения изследвани лица и техните очаквания за бъдещето. Така генерационните аспекти на социалните промени се оказват едни от най-съществените в оценката за изминалото социално време. Те придобиват системен характер, тъй засягат процеси и явления изискващи активност от цялата селищна общност, за да се осъществи социално движение напред.

В заключение е представено общественото мнение в града относно състоянието на цялото българско общество и неговите перспективи.

11.5

Тодоров, Илко **Социологически аспекти при изследване на социалната отговорност на бизнеса**, в Проучване на социално отговорните практики на българския бизнес : / Десислава Бориславова Серафимова, Илко Тодоров
Варна : Геа Принт, 2011.

Колективната монография е дело главно на доц. д-р Десислава Серафимова,* като ангажимент по изследователски проект, включен в плана за НИР на ИУ-Варна.

Насочеността и съдържанието на монографията се определя от целта на това изследване. Става въпрос за систематизиране, характеризирание и съпоставяне на утвърдени инициативи, имащи голям принос за развитието на социално отговорно поведение на бизнеса в страната. Като продължение на това, следва да се изведат оценки за ефективността на осъществените практики и насоки за бъдещо развитие.

Социологическият аспект на разработваната тема налага да се акцентира на начините и ефекта от това как бизнес субектите са включват в системата на обществените отношения. Важно за този процес са качествата на средата и социалните ресурси, които стопанските организации имат за да осъществят това включване. Социологическият анализ на този тип връзки е валиден, както на макро, така и на микроровнище. Общото между нивата е, че “излизането” на бизнеса от рамки на икономическите отношения, прави възможно ангажирането му за разрешаване на проблеми характерни за социалното управление, като например преодоляване на разнородните социални неравенства, формиране на по-оптимални социални и класови структури, формиране на общозначими ценности или подкрепа на каузи за изграждане на колективно съзнание от по-висш порядък и пр.

Социалните отговорности на бизнеса произтичат от нивото, на което в обществото се осъществява икономическия живот. В публикацията, като източник на аргументи за появата и развитието на социалната отговорност на стопанските структури, се привеждат примери и етапи в историческа проекция, които са свързани с просперитета на цялостния обществен живот. Внушава се идеята за осъзнатите във времето нови отговорности на предприемачите от зората на индустриалната революция към наетите на работа и техните семейства. В основата на изложението е идеята за обективното единство, върху което се гради съвременната икономика – връзката между труда и капитала. Успешното регулиране на тази връзка я превръща в базисна за икономиката и фактор за социална стабилност на обществото.

Две тенденции в съвременната икономика активно допринасят за развитие на социалната отговорност на бизнеса. Първата е необходимостта съзнанието на наетите за труд да се промени към приемане и спазване на индустриална рутина в поведението им при осъществявания труд. Втората е необходимостта собствениците на капитал и мениджърите да приемат, че работещите за тях са специфичен ресурс, за който следва да се грижат и развиват устойчиво. Така постепенно в управлението се налага “концепцията за човешкия фактор в икономиката”.

Осъщественото емпирично социологическо изследване на варненския бизнес по отношение на социалната отговорност включи 72 фирми от първите 100 бизнес организации на града по реализиран стопански оборот за 2008 година. Тези фирми (100-те) реализират близо половината от икономическия оборот на града. Поради значителната си финансова мощ, както и поради използване на квалифициран и образован мениджърски екип, те са по-близо до съвременните бизнес практики и отговорности. В съдържателно отношение информацията, която се регистрира се групира в пет направления: околна среда и продукти(пазари); човешки права и условия на труд; общности, социално развитие и благотворителност; мерки срещу корупцията и управленски практики и документация.

Анализът на информацията показва, че разпространението на добрите социално отговорни практики сред варненските бизнес организации е аналогично на наблюдаваните тенденции на национално ниво.

** Участието на И.Тодоров се изразява основно в подготовката и организацията на типологично социологическо изследване, за целите на проекта. В резюмето са представени само тези ангажименти.*

II. СТУДИИ

№	Заглавие и резюме
12.1	<p>Тодоров, Илко Събитията като социален факт в оценките на общественото мнение, в 10 книги за Варна / Отг. ред. Петър Тодоров ; Ред. Апостол Апостолов и др . [Кн. 8]. 2008, - 2010. Варна : Морски свят, 2003-2012.</p>
<p>Студията включва теоретична част и резултати от приложни изследвания сред варненското население от началния етап на въвеждане в практиката на обществения живот във Варна на инициативата за избор на “Събитие на годината”. В публикацията са представени методологическата база и инструментариума за теренна работа.</p> <p>Обоснована е тезата, че събитията в обществения живот на града са типични социални факти. Това произтича от виждането, че осъществяването на всяко събитие започва от една идея, но тя придобива реално битие чрез действията на хората, създаващи съответното събитие. Тази човешка активност, материализирана в организираните дейности и потребявана в последствие чрез продуктите си по механизма на социалните връзки, добива особена власт над хората. Дюркем подчертава, че социалните факти са наиндивидуални явления, чрез които социалната реалност оказва обективно въздействие, както върху тези които ги осъществяват, така и върху тези, които имат достъп до тях. Така индивидуалното заложено като ресурс в създаването на едно събитие се превръща в различни по форма социални резултати.</p> <p>Публикацията представя съществени методически въпроси, с които следва да се справи всеки изследовател на общественото мнение, относно случващото се в града в качеството му на събитийност. Става въпрос какъв тип събития следва да се подложат на оценка; кои хора е целесъобразно да оценяват събитията, включени в изследването; каква методика да се използва за оптимална връзка между предмета на изследване (събитията) и обекта на изследване (хората, които оценяват) и как да се постигне максимална обективност на оценките, като се търси изход за възможното манипулиране при подобен тип комуникация.</p> <p>Критериите за подбор на събитията, аргументирани в публикацията са: събитието да бъде по своята същност социален факт; да бъде значимо от гледна точка на социалното развитие на града и да има широк социален отзвук.</p> <p>Представянето на резултатите от изследването започва с типологизацията на използваните събития в 17 направления на дейности, осъществявани в града. Следват действията по селектиране на масата събития, за да бъдат сведени до обозрим за гласуване социален продукт. Подробно са показани етапите на подготвената и приложена социална технология за създаване подходящите, според целите на изследването, групи за оценка и избор на събитията. Това е пример за възможностите на науката социология да подготвя технологични продукти, подходящи за управление на целево създадени и организирани групи хора.</p> <p>Резултатите от изследването, разкриват доколко изследваните групи събития в градския живот се приемат като значими и мотивите на оценяващите да ги посочат/или не като такива. Оказва се, че варненци в отношението си към социалните факти, търсят не толкова значението, колкото смисъла на фактите, които оценяват. Това е обяснимо по-лесно чрез идеите на социологията на всекидневието. От нейна гледна точка социалната реалност не е толкова външна даденост, колкото интерпретивно разбиране за живота ни с другите хора. Използването на гледни точки на субективистичните теории на социологията се налага от резултатите на изследването и това не може да се избегне.</p>	

13.2	Тодоров, Илко Промени в разположението на политическите сили във Варна : 1991 – 2007 , в 10 книги за Варна / Отг. ред. Петър Тодоров ; Ред. Апостол Апостолов и др . [Кн. 7]. 2007, - 2008, Варна : Морски свят, 2003 - 2012
<p>Представяната студия е продукт на приложната политическа социология. Публикуваният текст осъществява две качествено различни цели. Първата, да направи обзор на процесите, регистрирани при проведените във Варна местни избори от 1991 до 2003 година и закономерностите в обществения живот на града, които обуславят получените на тези избори резултати. Втората, да поставят на дълбочинен анализ условията и факторите, оказали влияние върху кампанията и гласуването при двата тура на местните избори през 2007 година.</p> <p>Първата част на студията е типична разработка на регионалната социология, тъй като предметът на осъществените изследвания има обхват и валидност за община Варна. Обстоятелството, че във Варна в продължение на времето от 1991 година се осъществяват регулярни изследвания на политическия живот, позволи наблюдаваните процеси да се представят и да се анализират в динамика. Това се отнася както за времето на изборните кампании, така и за самия изборен ден. Влияние върху изведените закономерности имат, както националните политически процеси, така и локални такива, които могат да се констатират само на място.</p> <p>В публикацията са представени и емпирично аргументирани шест тенденции при провежданите местни избори в общината. Те касаят по-ниската активност на гражданите при гласуването за местни органи на власт; сериозният дял недействителни гласове, които в някои случаи влияят сериозно върху крайните резултати; неприемливо големият брой партии и кандидати за кмет, които участват в политическата надпревара; засилената алтернативност при гласуването, която осъществяват варненци в търсенето на най-подходящ вот и сложните ситуации, които възникват във Варна, като резултат от силно фрагментиран състав на избираните в годините общинските съвети.</p> <p>Изборите през 2007 година са особени за България. За първи път в съвременната ни политическа история се провеждат в една година два избора – за европарламент и местни избори. Потърсена е връзката и зависимостта между двата направени избора от варненци. В центъра на анализа обаче, са местните избори. Те са детайлно проучени за времето две седмици преди изборния ден, като това дава възможност дори за сравнително точно прогнозиране на бъдещия резултат по отношение на партийния избор и сериозната неизвестност относно кметския.</p> <p>В изборния ден е осъществен успешен “екзит-пол”, който дава възможност да се посочат групите избиратели, подкрепили отделните участници. Тази информация е ценна със своята точност и целенасоченост. Тя е достойнство на екипа, постигнал представените резултати, с каквито могат да се идентифицират само най-сериозните изследователски агенции в страната.</p> <p>На втори тур във Варна изборите продължиха в три от варненските райони, тъй като кметовете на тези административни структури се избираха директно. Изследователският екип предпочете да работи в условията на нов “екзит-пол” в район “Владислав Варненчик”, за да може да се осъществи допълнителен поглед върху атмосферата и резултата най-сложната за този момент варненска ситуация. Заключителната част на публикацията представя аналитичните разсъждения върху тази ситуация, за да завърши с нея и последния штрих на тези избори.</p> <p>Осъществената работа за изследване на местните избори във Варна е ценен продукт най-вече с това, че отразява политическите процеси от необичаен ъгъл, а изводите са обосновани чрез нееднократно регистрирани закономерности.</p>	

14.3	Тодоров, Илко Избори за местни органи на властта в община Варна след 1990 година , в 10 книги за Варна, Гл. ред. Михаил Лазаров / Апостол Апостолов и др. [Кн.3} 2003, - 2004, Варна : АПЕА -ПЛАН 2003 – 2012.
<p>Студията отразява първия опит във Варна де се създаде политическо направление в регионалната социология. От една страна публикацията представя, чрез статистически материал резултатите от първите четири избора в община Варна за местни органи на власт, а от друга, чрез социологически подход възможностите на непознатата до този момент в града наука да изследва и анализира политическите процеси в локален мащаб.</p> <p>Чрез своето съдържание тази публикация е предшественик на по-горе вече представената студия за изборите през 2007 година. Понятно е, че подходът е по-фрагментиран в съдържателно отношение, а резултатите - по-семпли, тъй като това е начало за създаването на един доста сложен, противоречив и претенциозен изследователски продукт.</p> <p>В съдържанието на студията е показана извършената работа по изследване на предизборната ситуация в града, електоралните настроения на варненци и предпоставките за прогнозиране на очакваните резултати. Сериозно е работено в условията на реална изборна ситуация, тъй като доста от материала е ангажиран към самия изборен ден. За първи път във Варна се осъществи “екзит-пол” с местни сили и качества каквито притежават аналогичните национални продукти. С този сложен в съдържателно отношение резултат и точността на получените резултати, Варна получи признанието на един от най-силните провинциални изследователски центрове.</p>	
15.4	Тодоров Илко Социални механизми за формиране на трудовите ресурси / Апостол Атанасов Апостолов, Илко Недев Тодоров // ТР. ВИНС Д. Благоев – Варна , 62 , 1990 , N: 1 , с. 40 -75
<p>Студията вероятно е един от първите опити в страната да бъдат показани в социологическа проекция предстоящи процеси в националната икономика и обществото ни след големите промени в края на 1989 година, създали условия за пазарна икономика в страната. Целта на публикацията, по това време, е да даде повод за размисъл върху предстоящите процеси за създаване на пазар на труда в страната и в частност за нуждите на българската икономика.</p> <p>Изказано е очакване, че възникващият пазар на труда ще окаже силно въздействие върху процесите на формиране на трудовите ресурси на обществото, като цяло и за отделни региони на страната. Аргументирана е идеята, че твърде сложният процес на влияние, който има трудовият пазар върху трудовите ресурси има социологическа природа и управлението му следва да отчита това обстоятелство.</p> <p>В студията се разглеждат нововъзникващи проблеми пред трудовата кариера, която за младите поколения вече ще изпълнява ролята на основен детерминант при подготовката им за трудовия пазар. По нов, за времето, начин е направен опит да се покаже процесът на професионална ориентация на младите хора, професионалното образование и професионалния подбор на работници и специалисти в отделни предприятия.</p> <p>Значително място в публикацията е отделено на професионалното и социално развитие на хората в процесите на реализацията им като трудови ресурси. Подчертано е, че този процес, от една страна, е фактор за тяхното професионално формиране в различните отрасли и региони на страната, а от друга страна, е възможност да заемат търсено и желано от тях място в обществените структури.</p>	

Във втората част на студията, като ползват резултати от емпирично изследване сред учащи се, изследователите отбелязват направлението за осъществяване на бърза промяна в системата за управление на процесите, формиращи трудовите ресурси. Като определящо направление за това е прието съчетаването на икономически и педагогически механизми, както на равнище регион, така и на равнище на отделно предприятие. Фиксирани са и първите проблеми и задачи на възникващите вече в страната трудови борси.

III. СТАТИИ

№	Заглавие и резюме
16.1	Тодоров, Илко Парламентарни избори 2005 : Събитието на годината , В 10 книги за Варна Отг. ред. Петър Тодоров / Апостол Апостолов и др . [Кн. 5] 2005, 2006, Варна: - Морски свят, 2003 – 2012
<p>Статията има за цел да направи многоаспектен анализ на едно политическо събитие (парламентарните избори през 2005 година) и неговото влияние върху процеси във Варна за продължително време (една година). Това е по възможностите само на пълноценен социологически анализ върху резултати от перманентна изследователска дейност.</p> <p>В традициите на политическата социология, първата задача на публикацията, е да се разкрият кои страни на политическата ситуация в града имат реално отражение върху съществуващото отношение на варненци към предстоящите избори и участниците в тях. Представени са множество резултати от перманентни изследвания на общественото мнение в града през годината, при които са потърсени целенасочено разнородни политически ракурси. Работи се с индикатори като доверие, очаквания, оценки, удовлетвореност, симпатии и пр, позволяващи политическата реалност да се представи от различни гледни точки на бъдещите избиратели. Това създава условия да се използва класическия за социологическото знание причинно-следствен подход за изследване на конкретни социални факти.</p> <p>В резултат на местен “екзит пол”, са показани резултатите от самите избори в III МИР Варна. Информацията е структурирана и дава възможност за търсене на корелационни връзки и зависимости. Става ясно кои са социалните групи, подкрепили различните участници и причините за това. Причинно-следствените изводи за Варна са възможни, тъй като се разполага със солидна информация за електоралните настроения от периода непосредствено преди изборния ден. Оказва се, че на база на предварителната работа, тези избори са напълно прогнозируеми. Отчетен е фактът, че гласуването в община Варна е качествено различно от това в другите единадесет общини на областта. Това е обяснено именно с процесите регистрирани при предходните изследвания.</p> <p>В заключителната част са показани характеристики на общественото мнение, при следизборната ситуация на града и влиянието на събитието (изборите) върху новорегистрираните процеси в града. Така връзката “предизборна ситуация – избори – следизборна ситуация” се оказва регистрирана част от цялостния процес на политическия живот в големия град и неговото закономерно развитие.</p> <p>Публикуваният материал показва част от перманентната дейност на варненските социолози по създавания всеки месец изследователски продукт “Система за ранна сигнализация” за целите на местната власт. При това партньорство с Община Варна, за период от няколко години градът се оказва един от най-сериозно проучваните като социално пространство, а местното управление – обезпечено в регулативната си функция с богата и достоверна информация за своите отговорности.</p>	

17.2	Тодоров, Илко Закономерности на политическия избор / Илко Недев Тодоров // ИЗВ. Сп. Икон. унив. - Варна , 2001 , N: 1
<p>Статията е първа от поредицата публикувани материали в областта на политическата социология на Варна. Целта на анализа е да покаже, че в поведението на варненския избирател следва да се търсят по-скоро закономерности, отколкото случайности или изненади. Това е валидно, както за периода преди изборите, така и в деня на вота.</p> <p>На вниманието на читателя са предложени множество аналитични резултати от изследвания във Варна, направени в началото на 2001 година и изводите, които те генерират. Един от важните изводи, е че ангажираният идеологически или чрез партийна симпатия човек има закономерно по-различно политическо съзнание относно останалите, неангажирани по този начин с обществения живот. За него участието в избори е активно осмислен морален акт.</p> <p>Обобщенията от целия емпиричен материал водят в посока, че емоционалната съпричастност към партиите и нагласите да се избира е доста силен мотив за действено политическа подкрепа. Това е обяснението, че както в повечето страни, и в България изборът е най-вече към две политически формации, представители на различните страни на идеологическия спектър. Гласуването за по-малките партии-участници в избори варира от спонтанен избор до ангажирано търсене на алтернатива. От гледна точка на трайно отношение към политиката, в България започва сериозна фрагментация на избирателите, до появата на социална група категорично отказала се да гласува. Въпреки пасивното си поведение, чрез своя количествен състав, тези хора на практика са сериозен фактор за резултатите от всеки избор</p>	
18.3	Тодоров, Илко Общуването в съвременните жилищни структури и неговото регулиране , в Социологически проблеми и оценка на жилищната среда в условията на реконструкция на градовете : Обществена оценка : [Социол. изследване] / Петко Станев Близнаков, Апостол Атанасов Апостолов, Илко Недев Тодоров, Стефко Иванов I Иванов, Константин Савов Калинков Консултант и науч. ред. Стефан Стайков Хрелев. Варна , 1987
<p>Статията е част от цялостна практикоприложна разработка, която имаше за цел да популяризира необходимостта и опита в използването на социологическите знания и подход при оптимизиране на градското пространство. По това време урбаносоциологията се развиваше активно, но не и в България. Процесът се познаваше и имаше хора, които искаха да се стимулира необходимото знание и методики за прилагането му. Такава група изследователи на града работеше във Варна и тази публикация (на практика колективна монография), е принос за популяризиране на местната социология и възможностите на тази наука в града.</p> <p>В първата част на книгата се поставя акцент на теоретико-методологическите изисквания и задачите при реконструкцията на съществуващите жилищни структури в градовете. Конкретното съдържание включва въпроси на жилищната политика, жилищния проблем, проблемите при реконструкцията на съвременните жилищни територии в страната и Варна, социологическите аспекти на жилищното обитаване, както и опита на град Рощок (по това време побратимен град на Варна).</p> <p>В статията за общуването в съвременните жилища е представено влиянието на цялостния градски организъм върху типичния социален процес на междуличностното взаимодействие на съседските общности. Посочени са различните субекти на този тип общуване – индивиди, малки социални групи, цели категории от населението на града. При общуването помежду си тези субекти потребяват вече съществуващия социален</p>	

опит в съвместния живот, но в същото време съдействат и за обогатяване на социалното пространство с идеи, активност и оценки, които служат за генериране на нов опит и възможност да се предаде на новите поколения в населението на града.

Статията свързва общуването по местоживеене с дейностите на хората в града. Това прави междусъседското общуване общоградски въпрос и част от отговорностите на местната власт. Показано е влиянието на ценностите ориентации и как те на практика формират различни типове личности, които могат да бъдат идентифицирани в системата на града, от гледна точка на тяхното поведение в средата по местоживеене.

На анализ са подложени различни фактори и предпоставки за безконфликтно и полезно общуване в жилищната среда. Тяхното значение и влияние е регистрирано при представително изследване на варненското население по-рано.

Втората част на книгата представя социологическите основи на архитектурното проектиране на жилищните промени. Показан е опита на Варна при реконструкцията на един от градските жилищни райони и възможностите, чрез социологически инструментариум да се отговаря на социални проблеми възникнали при такива процеси.

IV. ДОКЛАДИ

№	Заглавие и резюме
19.1	Тодоров, Илко Градът и средната класа , /Илко Тодоров -ИУ-Варна/ “THE MIDDLE CLASS AS A PRECONDITION OF A SUSTAINABLE SOCIETY: FIFTEEN YEARS LATER” The conference commemorates the 60th anniversary of the birth of Prof. Nikolai Tilkidjiev, Sofia, December 3-4 2013
<p>Докладът търси връзката между определящия елемент в социално-класовата структура на обществото, какъвто се явява средната класа и развитието на града. Вебер свързва материалното развитие на този тип селище с това кои социални слоеве са най-крупните потребители. При социокултурното взаимодействие между града и структурите на населението му, по редици критерии за социално присъствие и включеност, средната класа изпъква като макро група с най-съществен принос за съществуването и развитие на това социалното пространство.</p> <p>В опита да се идентифицират границите и качествата на средната класа във Варна се налага изводът, че младото поколение на града в по-голяма степен представлява базата, чрез която се формира и съществува средната класа в града понастоящем. Това са резултати от стратификационни изследвания на морския град.</p> <p>При корелацията на характеристиките на явлението средна класа със стратификационна структура на Варна се оказва, че на този етап, само две от реалните професионално-трудова групи могат да бъдат отнесени безусловно към средната класа. Това са интелигенцията и предприемачите. При тези групи, при ръст на доходите, се наблюдава и нарастване на дяловете население, включени в съответните категории. Възниква въпрос – какъв дялът на средната класа в един град?</p> <p>Като се прилага една несложна аналитична методика, на база различни статуси на варненци, в доклада се прави опит за екстраполация границите на средната класа в града към една по-приемлива величина. Това аналитично се прави чрез три проверки за изясняване социалните граници на този слой. Обобщавайки резултатите от тези проверки, се прави извод, че въпреки трудностите, осъществяването на многомерен подход относно присъствието и метрирането на средната класа в града, може да доведе до ефективен изследователски резултат. Получените резултати са продукт на сложно подредена многомерност, синтез на различни структурни измерения, но все пак количественото дефиниране на средната класа в града е постижим факт.</p>	

20.2	Тодоров, Илко Една възможност за оценяване качеството на живот в града , в Социалните науки и глобализация : Сборник с доклади от международна научна конференция, посветена на 65 - год. от създаването на кат."Философски науки" / Орг. к-т Райна Петкова Стойнешка и др . Варна : Унив. изд. Наука и икономика, ИУ-Варна, 2013.
<p>Докладът е първото публично представяне на методологическите основи и приложените методически инструменти за разработка и организация на проект “ВРЕМЕ: ВАРНА 2013”, съвместна инициатива на ИУ-Варна и Община Варна. В началото на партньорството стоеше разбиването, че добрата комуникация между гражданите и органите за местно самоуправление, стимулира и активизира взаимното чувство за отговорност.</p> <p>Реализираният проект предлага на местната власт комплексен подход за изследване на случващото се в града и на оценката му от страна на населението, чрез научните критерии за качеството на живот. В публичен аспект резултатите от изследванията са напълно ориентирани към населението на града, чрез които то може да се ориентира как живее. Това се случва, чрез посещение на специализиран уебсайт – vremevarna@eu.</p> <p>Основният продукт на проекта – “Градски барометър” е пряко насочен към измерване качеството на живот в града. Това е задача осъществявана за първи път у нас на местно ниво. Акцентът в почти цялото изложение на доклада е представяне в колегиална среда на използвания подход и изследователските инструменти, необходими за неговото осъществяване. Тъй като по време на изнасянето на сигналното съобщение, проектът бе в развитие, показаните резултати в публикацията имат предназначение да подкрепят идеята и подхода, а не толкова да демонстрират постижения.</p>	
21.3	Тодоров, Илко Промени в професионално-трудова структура на Варна след 20 години. преход , в Световната криза и икономическото развитие : Сб. докл. от юбил. междунар. науч. конф. на ИУ-Варна, 2010 год / Апостол Атанасов Апостолов, Илко Недев Тодоров // ТЗ, Варна : Унив. изд. Наука и икономика, ИУ-Варна, 2010.
<p>Докладът представя интересен аспект от проведено представително изследване във Варна на промените настъпили в града за времето на прехода към демократизиране на обществото и пазарна икономика.</p> <p>При всеки обществен преход съществувалите социално-икономически характеристики на обществото постепенно отмират и на тяхно място се появяват нови явления и процеси. Това се случва в годините на преход във Варна със структурата на заетите в обществения труд. Тези промени са пряк резултат от промените в икономиката и цялата обществена ситуация. На второ място по влияние са измененнията в характера на труда, който се промени по-бързо от съдържанието на тази дейност и това пряко засяга трудовата кариера на хората.</p> <p>Изследването констатира, че интергенерационната мобилност на поколенията в града се е променила, като е влошила параметрите си в сравнение с началото на прехода. В същото време образованието губи социалната си стойност на сфера, която подготвя мадите хора за висококачествен професионален труд.</p> <p>Преходът рязко промени и дори деформира професионалната структура на българското общество. В резултат на това се влоше качеството на работната сила в България. Изоставането от високите стандарти на ЕС е факт и едва ли лесно може да бъде компенсирано.</p>	

V. УЧЕБНИ ПОМАГАЛА

№	Заглавие и резюме
22.1	Тодоров Илко Варна 2009 : Най-важното : Сб. анализи и доклади / Състав. Илко Недев Тодоров / Кн. е изд. по Проект НП-38/2010 на ИУ-Варна: Социално-психологически и аксиологически аспекти на общественото мнение в гр. Варна Варна : МС ООД, 2011.
<p>Книгата е с особено, може да се каже двойнствено, съдържание и предназначение. От една страна, тя е първото издание за целите на проект “Аксиологически и социално-психологически аспекти на общественото мнение във Варна”. В студията “Изследователски подход към събитията във Варна през 2009 година” са представени методологическите и методически основи, които изследователският екип на ИУ-Варна ползва за своите последващи и самостоятелни изследвания по проекта. Те са един вид наследяване на традиция, съществувала в града преди това, във връзка с избора на “Събитие на годината” и която проектът доразви.</p> <p>Изследването през 2009 година за най-важните събития в града, приехме за пилотно изследване по проекта. За неговото осъществяване бяха ангажира много студенти на ИУ-Варна, изучаващи дисциплината “Социология”. Такъв ангажимент се планираше и за следващите две изследвания, през 2010 и 2011 год. Сложната и напълно непозната задача за младите ни колеги, наложи подготовка на специално учебно пособие за обучението им в провеждане на емпирични социологически изследвания.</p> <p>Така се оформи второто предназначение на книгата. В сборника са представени целите, подходите, организацията и резултатите от извършената работа през 2009 година. Две години публикуваните текстове и резултати се ползваха за обучение по приложни изследвания. Освен методически материали сборникът съдържа и анализи за част от изследваните събития. С тези доклади студентите взеха участие в учебно-практическа конференция, на която представиха публично своите аналитични постижения. Качеството на повечето от материалите с изпълнените учебни задачи е отлично.</p> <p>Сборникът е представен, за да покаже съществуващия опит на ИУ-Варна в съчетаване на академичните традиции за задълбочено теоретично обучение по социология, с формирането на практически умения по дисциплината и ангажиране на студентите към обществените каузи на Варна.</p>	